

Erkki Liikanen
Bank of Finland

Talouden näkymistä

Maarakennuspäivä 29.9.2016

29.9.2016

Unrestricted

1

Kansainvälisen talouden näkymät epävarmat

29.9.2016

Erkki Liikanen

Suomen Pankki – Finlands Bank – Bank of Finland

Unrestricted

2

Osa epävarmuustekijöistä on taloudellisia...

Eurooppa
Deflaation riski

Öljy ja muut raaka-aineet
Hintakehitys

USA
- Rahapolitiikan
asteittainen
normalisointi
- Tuottavuuden
heikko kehitys

Kiina
Talouskasvun
hidastuminen ja
rakennemuutos

Nousevat taloudet
- Taseiden kunto
- Raaka-aineiden hinnat

... mutta joidenkin riskien taloudellisen merkityksen arviointi on vaikeaa

Eurooppa
BREXIT
Terrori-iskut
Pakolaistilanne

Lähi-itä
Geopoliittiset riskit
Turkin kehitys

Yhdysvallat
Politiikan
polarisoituminen

Globaali
Ilmastonmuutoksen
seuraukset

Yhdysvallat ja Eurooppa
Vapaakaupan vastustaminen
Riski käpertymisestä sisäänpäin

Brexit lisännyt epävarmuutta

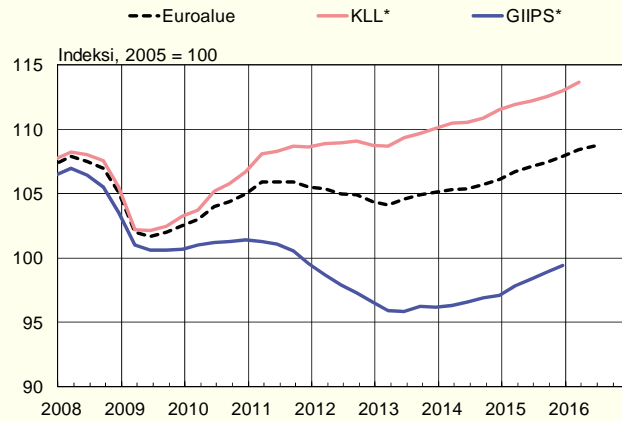
- **Miten Britannian kauppasuhteet Eurooppaan järjestetään jatkossa?**

- **Eri vaihtoehtoja väläytelty**
  - Vapaa-kauppasopimus EU:n kanssa?
  - Euroopan talousalue, ETA?
  - Maailmankaupan yleiset säännöt?

- **Keskeisiä kysymyksiä**
  - Britannian pääsy sisämarkkinoille
  - Työvoiman liikkuvuus
  - Lontoon Cityn asema suhteessa EU-maihin

Euroalueen talous elpymässä

Euroalue koki kaksoistaantumaa, nyt talouden elpyminen laaja-alaista

Lähteet: Eurostat, Macrobond ja Suomen Pankin laskelmat. patu32425@BKTGiips
*GIIPS: GR,IT,IR,PO,SP. KLL:GE,FR,NL,BE,AT,FI.

Suomen Pankin kansainvälisen talouden ennuste

Suomen Pankin kansainvälisen talouden ennuste: BKT ja maailmankauppa

Prosenttimuutos edellisvuotisesta (suluissa edellinen ennuste)				
BKT	2015	2016e	2017e	2018e
EU22	2,0 (1,7)	1,7 (1,6)	1,3 (1,8)	1,6 (1,8)
Yhdysvallat	2,6 (2,4)	1,6 (2,2)	2,3 (2,3)	2,2 (2,2)
Japani	0,6 (0,5)	0,4 (0,4)	0,9 (0,7)	1,0 (1,2)
Kiina	6,9 (6,9)	6,5 (6)	6 (6)	5 (5)
Venäjä	-3,7(-3,7)	-1 (-3)	1 (0)	1,5 (1)
Maailma	2,9 (2,8)	2,8 (2,8)	3,1 (3,2)	3,1 (3,2)
Maailmankauppa	2,3 (1,4)	1,5 (2,7)	3,2 (3,8)	3,5 (4,0)

e = ennuste
E22 = euroalue, Iso-Britannia, Ruotsi ja Tanska.

Suomen Pankin kansainvälisen talouden ennuste: inflaatio

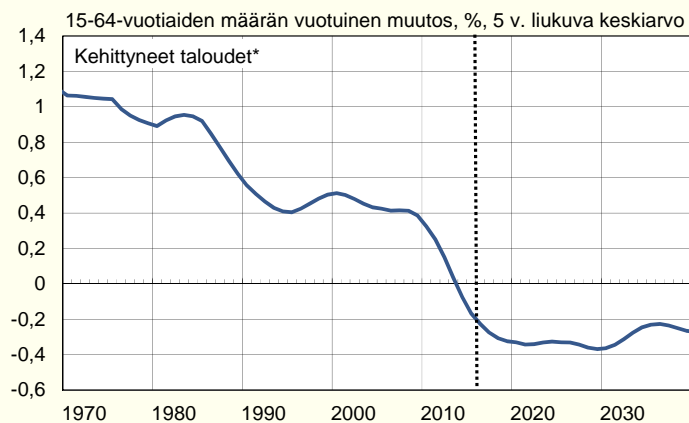
Prosenttimuutos edellisvuotisesta (suluissa edellinen ennuste)				
Inflaatio	2015	2016e	2017e	2018e
EU22	0,0 (0,0)	0,4 (0,2)	1,4 (1,2)	1,5 (1,6)
Yhdysvallat	0,1 (0,1)	1,1 (1,0)	2,1 (2,3)	2,2 (2,2)
Japani	0,8 (0,8)	-0,1(0,2)	0,6 (1,5)	1,0 (1,4)

e = ennuste
E22 = euroalue, Iso-Britannia, Ruotsi ja Tanska

Rahapolitiikasta tänään, hitaamman kasvun vaikutus toimintaympäristöön

Työkäisen väestön määrän kasvu hidastunut kehittyneissä talouksissa

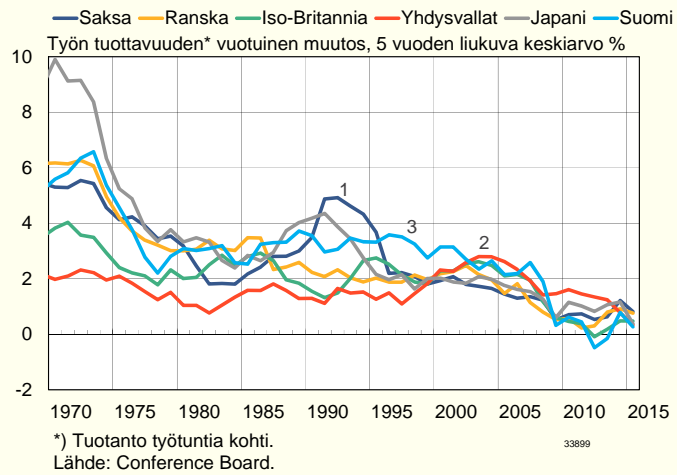

*) Eurooppa, Pohjois-Amerikka, Australia, Uusi-Seelanti ja Japani.
Lähde: YK.

33899

Työn tuottavuuden kasvu hidastunut kehittyneissä maissa

16.9.2016 Erkki Liikanen

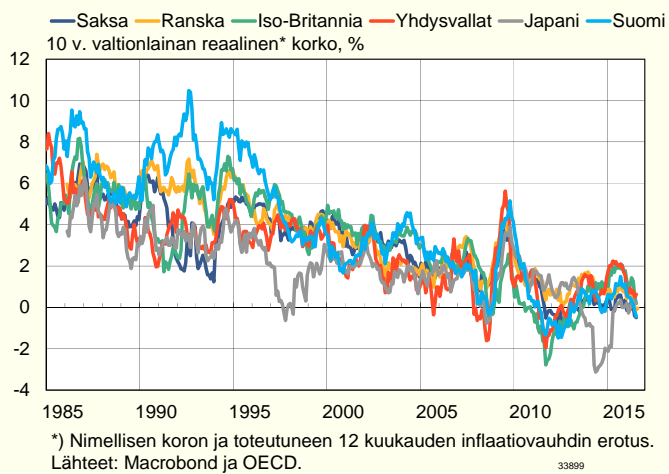
Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted

13

Pitkät reaalkorot ovat laskeneet maailmanlaajuisesti

16.9.2016 Erkki Liikanen

Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted

14

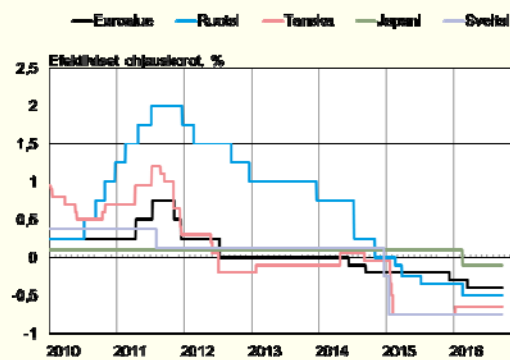
Luonnollinen korko on lasketut (*)

- Luonnollinen korko = reaalkorko, joka vallitsee, kun talouden tuotanto on potentiaalissaan, tuotanto-mahdollisuudet ovat täydessä käytössä ja hintakehitys on vakaata
- Luonnollinen korko on lasketut kehittyneissä talouksissa kun potentiaalinen tuotanto on lasketut
  - Normaalin rahapolitiikan pelivara on pienentynyt
- Luonnollinen korkotaso voidaan kytkeä myös rahapolitiikkaan.
  - Voidaan ajatella, että jos rahapolitiikalla halutaan tukea taloutta, pitää reaalisena rahapolitiikkakoron olla luonnollisen koron alapuolella ja kun rahapolitiikkaa halutaan kiristää luonnollisen koron yläpuolella.

(*) ks. Houston, Laubach & Williams, FRBSF WP. 2016-11, Lauri Vilmi, E&t 4/2016).

Keskuspankit ovat laskeneet ohjaukorkojaan

Lähde: Macrobond.

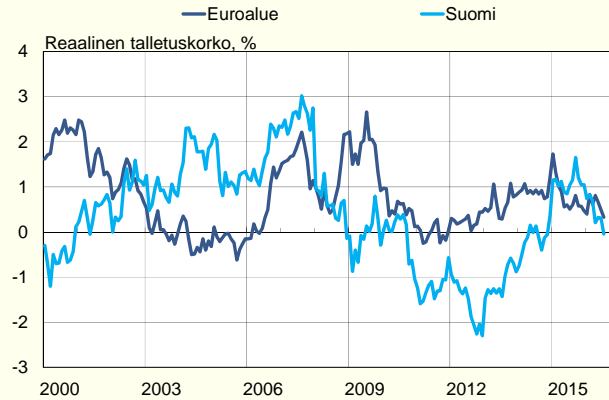
mailto:32422@afk.com

Effektive ohjaukorkot: Euroalue: deposit rate; USA: Fed funds rate; UICOM: interbank rate; Japan: deposit rate; Ruotsi: repo rate; Taiwan: certificates of deposit rate; Uusi: deposit rate; Sveitsi: 30-day target.

Reaalisten talletuskorkojen vaihtelu yleistä

Lähde: EKP, Eurostat ja Suomen Pankin laskelmat.
Laskettu uusien kotitalouksien määräaikaistalletusten nimelliskoron ja kuluttajahintaindeksin erotuksena.

patu33897@Chart3

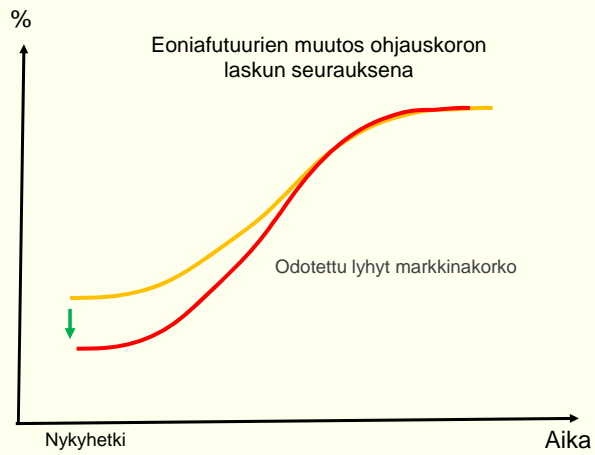

EKP:n rahapolitiikka kasvua tukevaa

- **EKP:n neuvosto piti keskeiset päätökset ennallaan kokouksessaan 8.9.2017**
- **Voimassaolevat rahapolitiikan toimet**
  - Rahapoliittiset korot matalat (talletuskorko -0,4%)
  - Laajennettu arvopaperien osto-ohjelma (1740 mrd. 2017/3 asti)
  - Yrityssektorin velkapapereiden osto-ohjelma
- **Ennakoiva viestintä**
  - Rahapolitiikka tulee pysymään kevyenä pitkään

Ohjaukseen alentaminen laskee lyhyitä markkinakorkoja ...

29.9.2016 Erkki Liikanen

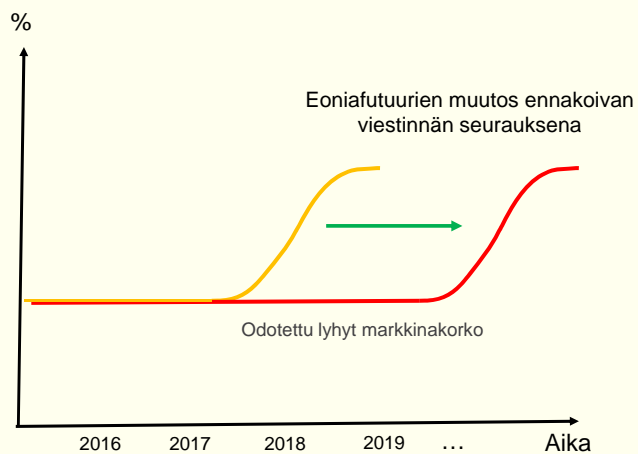
Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted

19

... ennakoiva viestintä lykkää rahapolitiikan odotettua kiristämistä ...

29.9.2016 Erkki Liikanen

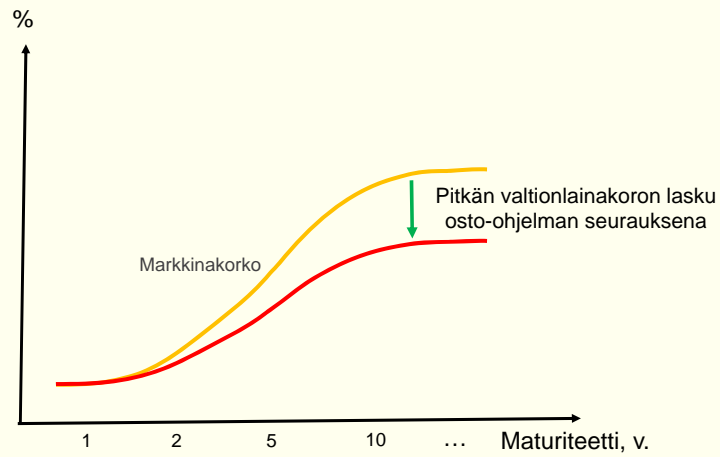
Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted

20

... ja pidempiä korkoja voidaan alentaa myös osto-ohjelmilla

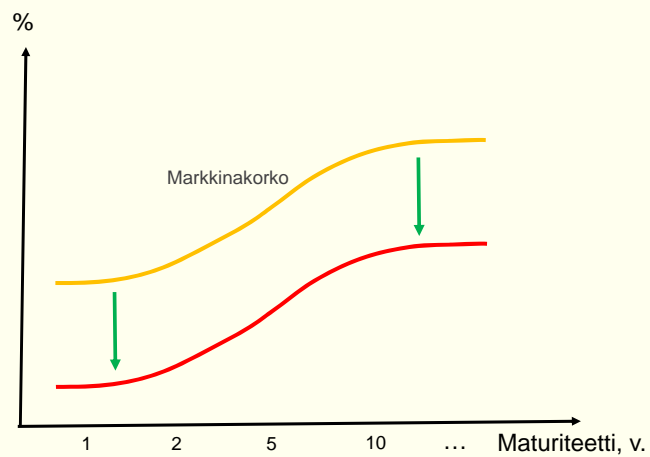
29.9.2016 Erkki Liikanen

Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted 21

Yhteisvaikutus: koko tuottokäyrä laskee

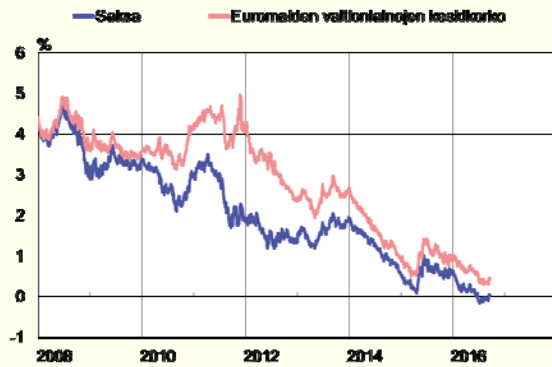
29.9.2016 Erkki Liikanen

Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted 22

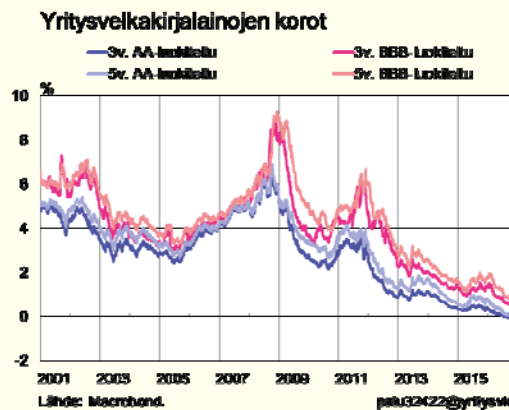
Valtionlainojen korot ovat euroalueella alhaalla...

Lähde: Macrobond.
post.02422@yhtysk2

... ja yritysten rahoituskustannukset laskeneet

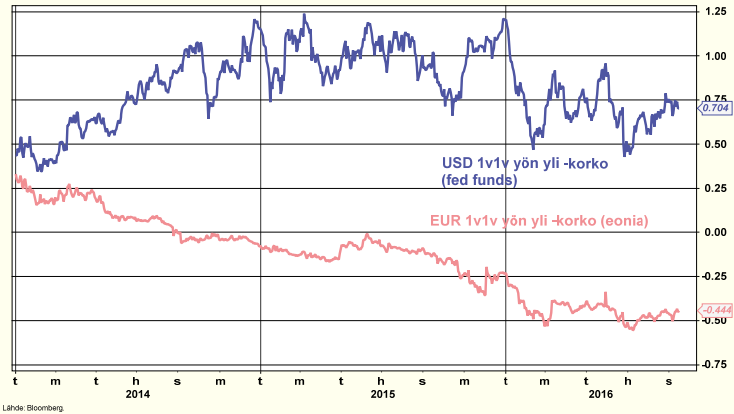

Lähde: Macrobond.

post.02422@yhtysk2

USA:n korko-odotukset ovat nousseet kesän pohjilta

29.9.2016

Erkki Liikanen

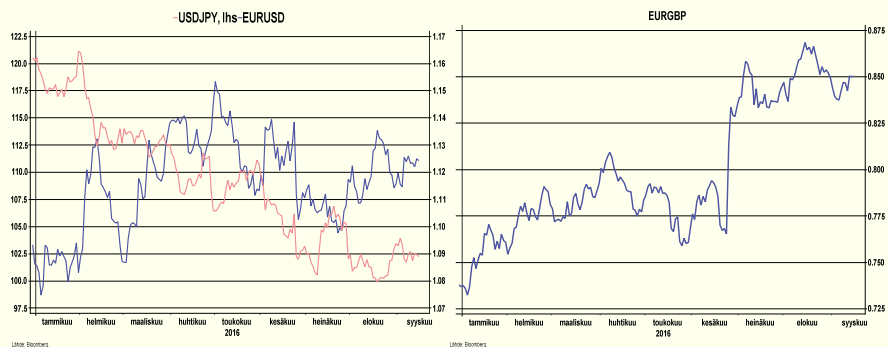
Suomen Pankki – Finlands Bank – Bank of Finland

Unrestricted

25

Valuuttakursseissa muutokset pienempiä kuin koroissa

29.9.2016

Erkki Liikanen

Suomen Pankki – Finlands Bank – Bank of Finland

Unrestricted

26

Talouspolitiikan kokonaisuus kehittyneissä talouksissa

- **Rahapolitiikan hyödyt riippuvat yhä enemmän toimista muilla politiikan aloilla**
- **Rakennemuutokset tärkeitä pitkän aikavälin kasvumahdollisuuksien parantamiseksi**
- **Talouden elpymistä voidaan tukea myös finanssipolitiikalla (EU:ssa vakaus- ja kasvusopimusta noudattaen)**
  - Finanssipoliittiset toimen tulisi valita niin että ne tukevat kasvua pitkällä aikavälillä
  - Investoinnit infrastruktuuriin voivat olla osa

Julkiset investoinnit infrastruktuuriin

- **IMF: vaikutukset talouskasvuun suotuisat, jos**
  1. **Toteutetaan tehokkaasti**
  2. **Infrastruktuurin tila nyt merkittävä kasvun pullonkaula**
  3. **Taloudessa nyt tavallista enemmän käyttämättömiä resursseja, jotka voidaan työllistää elvyttämällä**
- **Kritiikkiä:**
  - **Riski väärästä kohdentumisesta**
  - **Riski myöhästymisestä (suhdanteen kannalta)**
  - **Ei ole estänyt Japanin talouden surkastumista**

Suomen talous kasvu-uralla, joskin se on vaatimaton historian valossa

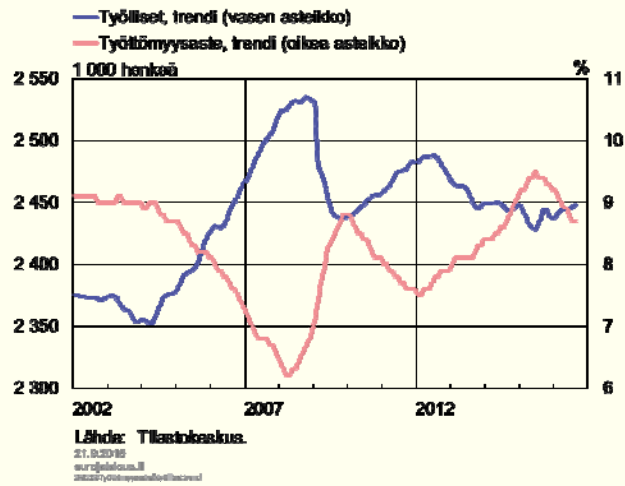

BKT:n kasvu vaimeaa – vaikka vasarat heiluivat

- ***Suomen talous vaimeassa kasvussa kotimaisen kysynnän vetämänä***
  - *Yksityinen kulutus ja rakentaminen kasvavat*
  - *Viennin ja teollisuustuotannon kehitys edelleen vaatimatonta*

- ***Vaimea elpyminen näkyy työttömyysasteen alenemisessa, kun mm. rakentaminen työllistää.***
  - *Työllisyyden paraneminen kuitenkin edelleen vaatimatonta*

- ***Luottamusindikaattorit antavat epäyhtenäisen kuvan talouden kehityksestä***

Työllisyys nousee hitaasti työttömyysasteen laskusta huolimatta

29.9.2016

Erkki Liikanen

Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted

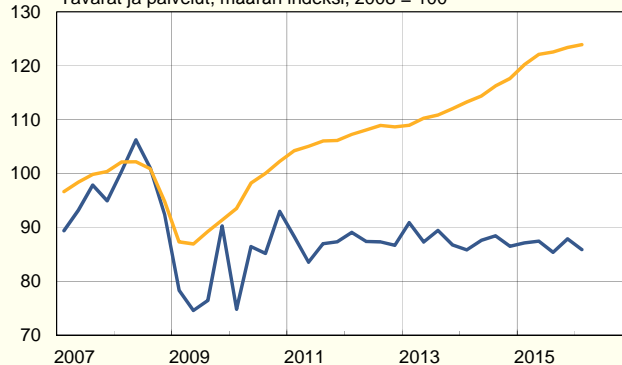
31

Viennin kehityksessä ei parantumista

Vienti

— Suomi — Euroalue (ml. alueen maiden välinen kauppa)
Tavarat ja palvelut, määrän indeksi, 2008 = 100

Lähteet: Tilastokeskus ja Eurostat.

33852

29.9.2016

Erkki Liikanen

Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted

32

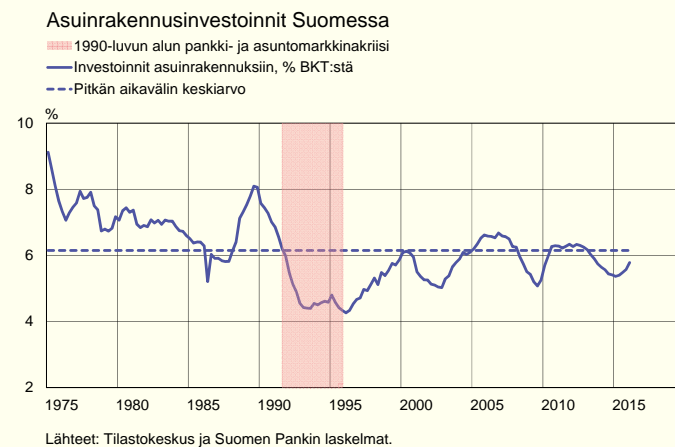

Rakentamisen suhdanne kääntynyt nopeasti

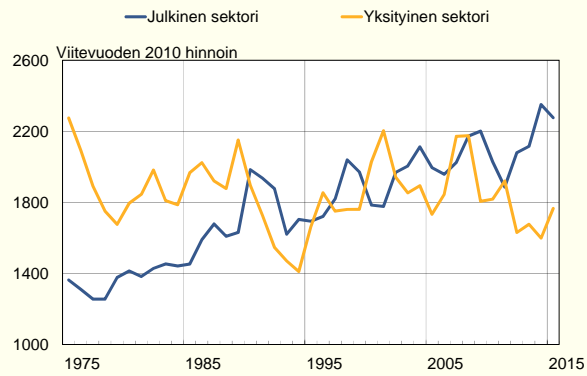
Asuinrakennusinvestointien osuus BKT:stä kuitenkin keskiarvotason alapuolella

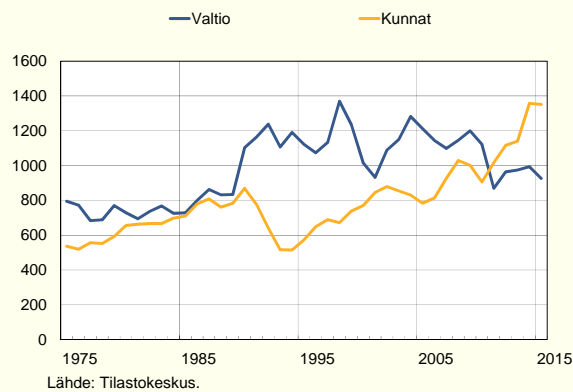
Viime vuosien aikana julkisten maarakennusinvestointien merkitys kasvanut

Maa- ja vesirakentaminen

Kuntien infrarakentamisen merkitys kasvanut

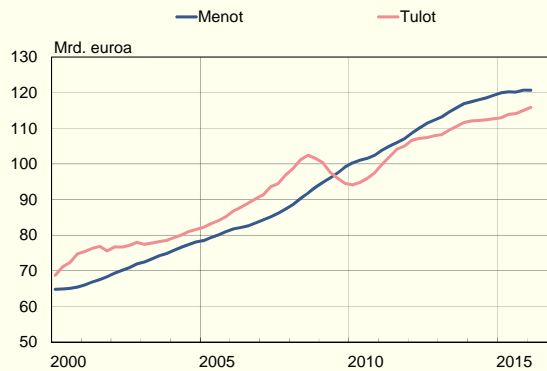
Julkiset maa- ja vesirakennusinvestoinnit

Julkinen talous epätasapainossa

Julkisyhteisöt

Lähde: Tilastokeskus.
Neljän neljänneksen liukuva summa.

Liikenneinfra säästökohteena

- **Viime vuosina perusväylänpito ei ole säästynyt valtion menoleikkauksilta**
  - Korjausvelka on kasvanut arviolta 2,5 miljardiin euroon
- **Hallituksen kärkihankkeisiin kuuluu liikenneinfran korjausvelan taittaminen**
  - Ajoitus on toistaiseksi hyvä
- **Onko liikenneverkon yhtiöittäminen ihmelääke krooniseen rahapulaan?**

Kasvua tukevat julkiset investoinnit

- **Julkisilla investoinneilla talouskasvua vauhdittava vaikutus**
  - *Suhdannevaiheella on merkitystä*

- **Suomen reaalisen kilpailukyvyn yhtenä vahvuutena on infrastruktuurin korkea taso**
  - *Syytä pitää huolta vahvuuksista*

- **Kasvua tukeva finanssipolitiikka on mahdollista myös nykyisissä rajoissa**
  - *Kasvua tukeva menorakenne*
  - *Oikein kohdennetut infrastruktuuri-investoinnit*

Kiitos!

Lisäkalvoja

Taustatietoa maa- ja vesirakentamisesta Suomessa

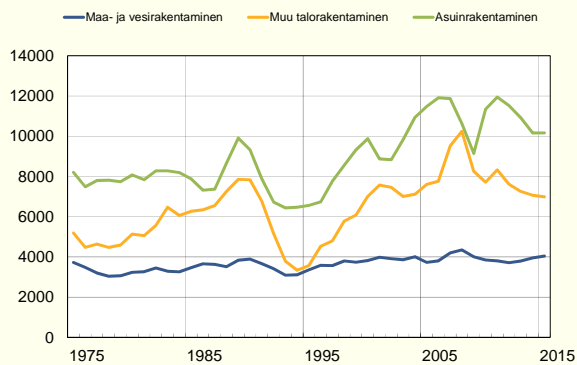
Maa- ja vesirakentaminen

- Infrarakentamisen kehitys viime vuosina ollut vakaampaa kuin muiden rakennusinvestointien ja siksi sen merkitys koko rakentamisessa on hieman kasvanut
- Rakentamisen hinnat nousivat voimakkaasti 2012, myös infrassa 2011-2012
  - Öljyn hinta vaikuttaa voimakkaasti päällysteiden hintaan ja jossain määrin koneiden käyttökustannuksiin
  - Infrarakentamisen hinnat ovat nyt laskeneet 2014Q4:stä tähän päivään -> edullinen hetki panostaa infraan
  - Työpanoksen hintakehitys ollut maltillista viime vuosina
  - Onko jo pullonkauloja?

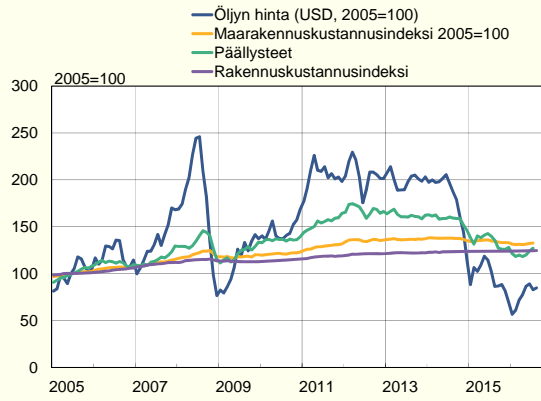
Maarakennus kehittynyt vakaasti

Rakentaminen

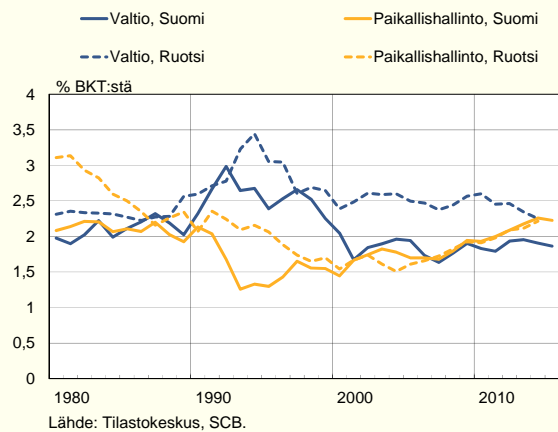

Maarakennuksen kustannukset nousseet muuta rakentamista nopeammin

Suomessa valtion investoinnit Ruotsia alemmalla tasolla

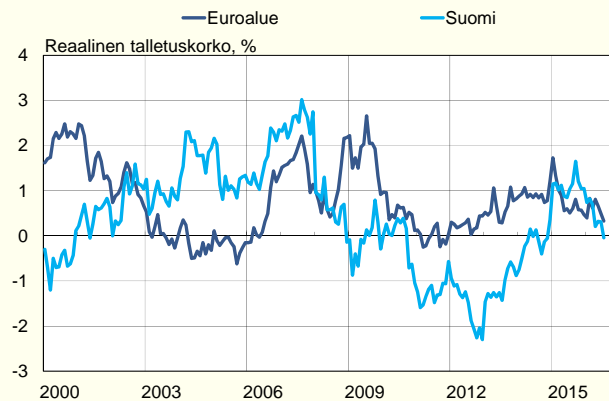

Hallituksen kärkihankkeisiin kuuluu liikenneinfran korjausvelan taittaminen

- 600 miljoonan euron panostus tie- ja vesiväylien korjauksiin 2016-2018
  - Lisäksi osa hankkeisiin varatuista varoista suunnataan korjausvelan hoitoon (364 milj.)
  - Kohteiden valinnassa huomioitu myös elinkeinoelämän tarpeet, kaupunkiseutujen kasvu, työmatkaliikenne, turvallisuus ja maankäyttö
- Lisäksi alkuvuonna tehtiin päätös hallitus-/kehyskaudella toteutettavista liikennehankkeista
  - Mm. Raide-jokeri, Tampereen raitiotie, "tunnin juna" Turkuun (suunnittelu), vt4 Oulu-Kemi, vt5 Mikkeli-Juva, Lahden eteläinen kehätie, Luumäki-Imatra rata

Reaaliset talletuskorot eivät ole poikkeuksellisen alhaalla

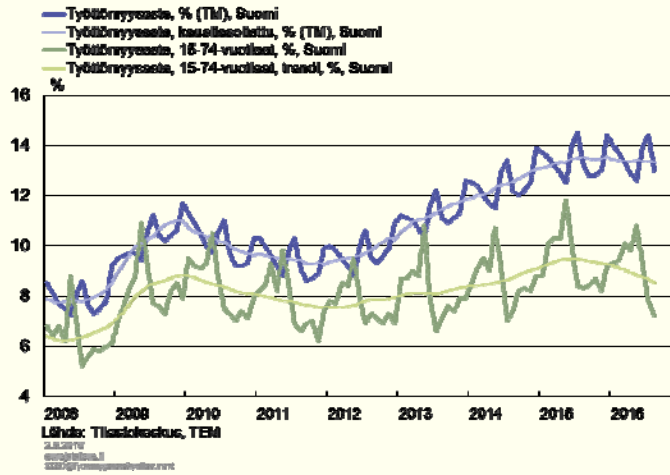
Lähde: EKP, Eurostat ja Suomen Pankin laskelmat.
Laskettu uusien kotitalouksien määräaikaistalletusten nimelliskoron ja kuluttajahintaindeksin erotuksena.

patu33897@Chart3

Laskeeko työttömyys todella?

29.9.2016 Erkki Liikanen

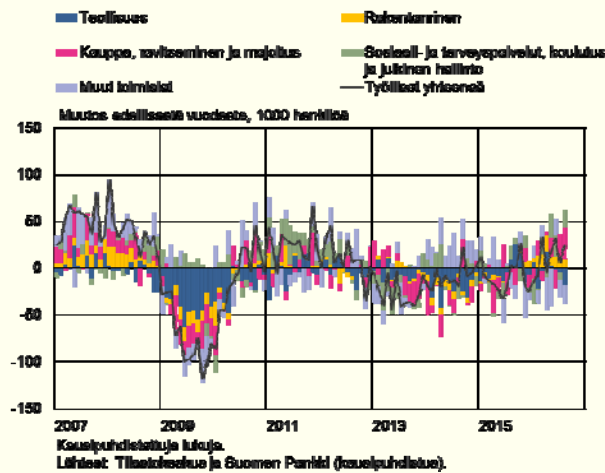
Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted

49

Työllisyyden muutos toimialoittain

29.9.2016 Erkki Liikanen

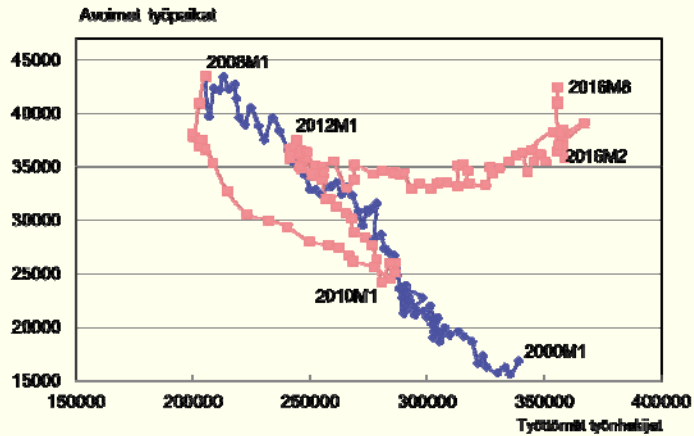
Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted

50

Kirstyvätkö työmarkkinat: Beveridge käyrä siirtyy ulospäin

29.9.2016

Erkki Liikanen

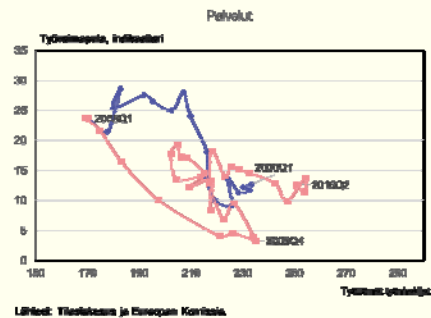
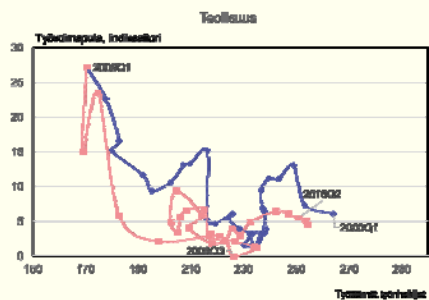
Suomen Pankki – Finlands Bank – Bank of Finland

Unrestricted

51

Kirstyvätkö työmarkkinat? Työvoimapula ja työttömyys

29.9.2016

Erkki Liikanen

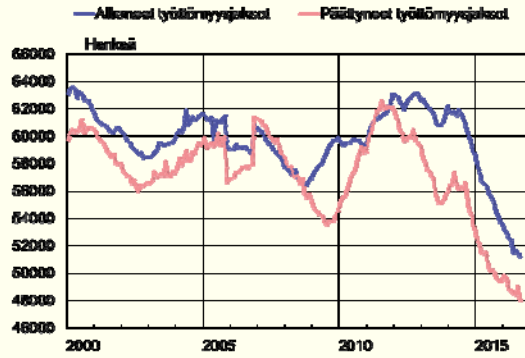
Suomen Pankki – Finlands Bank – Bank of Finland

Unrestricted

52

Vähemmän uusia työttömyysjaksoja, enemmän pitkiä työttömyysjaksoja

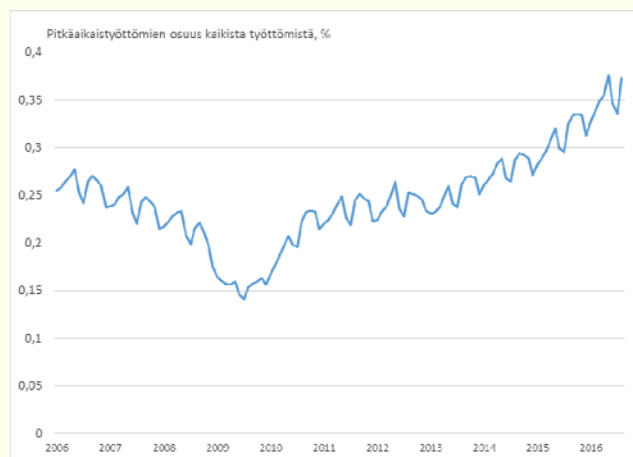
29.9.2016 Erkki Liikanen

Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted 53

Työttömyys pitkittyy yhä useammalla

Lähde: TEM.

29.9.2016 Erkki Liikanen

Suomen Pankki - Finlands Bank - Bank of Finland

Unrestricted 54